

Соціальний супровід

неповнолітніх осіб, які звільняються з місць позбавлення волі

Г. Л. Корчова

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Інституту кримінально-виконавчої служби

На сучасному етапі реформування пенітенціарної системи України стало зрозуміло, що проблема виконання та відбування кримінальних покарань щодо неповнолітніх осіб – це, по суті, проблема соціально-педагогічна. Головною соціальною метою суспільства виступає виправлення і ресоціалізація неповнолітніх засуджених для повернення їх до моральних та правових норм життя.

За даними Державної пенітенціарної служби України, станом на перше травня 2013 року у виховних колоніях Державної пенітенціарної служби України відбувають покарання 1169 неповнолітніх засуджених. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах. На сьогодні це 8 виховних колоній: 7 з них виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх чоловічої статі, одна – для неповнолітніх дівчат.

Протягом 2010-2011 років із спеціальних виховних (для утримання неповнолітніх злочинців) колоній звільнилось 1114 осіб [1].

Природно, такий стан молодіжної злочинності не може задовольнити суспільство, що зумовлює відповідні завдання правоохоронним органам, державним і громадським організаціям, причетним до вирішення проблем молоді. Більше того, профілактика злочинності значною мірою пов'язана з профілактикою рецидиву, тому одним із важливих завдань є створення умов для ресоціалізації та адаптації неповнолітніх, які відбули покарання і звільняються з місць позбавлення волі.

Значна частина роботи щодо соціального супроводу неповнолітніх осіб, які звільняються з місць позбавлення волі, припадає на систему соціальних служб для молоді, у тому числі на Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Поліпшенню роботи соціальним працівникам в Центрах соціальних

служб для сім'ї, дітей та молоді з неповнолітніми, які звільняються з місць позбавлення волі, сприяє відповідна нормативно-правова база, яка покращилась за останні роки.

На державному рівні прийнято Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001 р., зі змінами та доповненнями 2012 р.), Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» (2011 р., зі змінами та доповненнями 2012 р.), Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 р. № 1126 затверджено «Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді», чинним є спільний наказ № 478/5/180/375/212/258 від 28.03.2012 р. Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» та інші нормативно-правові акти. Документи визначають сучасні підходи соціальної роботи з неповнолітніми, які відбули покарання і звільняються з місць позбавлення волі.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є:

- уповноважені органи, що здійснюють соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю;
- фахівці з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;

- об'єднання громадян, благодійні, релігійні організації;

- юридичні та фізичні особи, які надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді;

- волонтери у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

До уповноважених органів належать:

- органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізовані формування;
- служби у справах дітей [2].

Сьогодні в Україні мережа Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на рівні обласних, міських, районних, селищних та сільських центрів одним з основних завдань діяльності визначають соціальну підтримку та адаптацію молоді, яка звільнилася з місць позбавлення волі, зокрема, сприяння їх соціалізації та ресоціалізації, соціальний супровід.

Основними функціями, що здійснюються Центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо соціального супроводу осіб, які звільняються з місць позбавлення волі, є:

- соціальний патронаж шляхом надання соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, психологічних, юридичних та інформаційних послуг;
- надання допомоги в оформленні правових документів, відновленні прав на житло, здобуття освіти та працевлаштування;
- сприяння налагодженню зв'язків у родині та з найближчим оточенням;
- допомога психолога у відновленні соціальних функцій та адаптації до умов життя після звільнення з установ виконання покарань;
- залучення до надання соціальної допомоги засудженим об'єднань

громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, у тому числі благодійних організацій, а також окремих громадян;

– формування банків даних клієнтів тощо.

Для того, щоб діяльність соціального працівника з соціально-психологічної допомоги і соціального супроводу зазначеної категорії молоді була ефективною, він повинен мати чітке уявлення про доцільні напрямки, передові технології і методики соціальної роботи у цій сфері.

Структуру об'єкта соціально-педагогічної роботи за цим напрямком становлять три категорії клієнтів: неповнолітні (віком від 14 до 18 років), які звільнилися з місць позбавлення волі; молодь (віком від 18 до 35 років), яка звільнилася з місць позбав-

лення волі; представники соціального оточення (передусім, батьки, діти яких звільнилися з місць позбавлення волі, громада).

Основним очікуваним результатом соціальної роботи з неповнолітніми, які звільняються з місць позбавлення волі, має стати набуття прийнятного для суспільства соціального статусу особистості, формування відчуття психологічного комфорту клієнтів від ведення способу життя, сумісного із загальноприйнятими нормами і правилами.

Отже, питання соціального супроводу неповнолітніх осіб, які звільняються з місць позбавлення волі, є одним з пріоритетних для Державної пенітенціарної служби України і Центрив соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Список використаної літератури

1. Сайт Державної пенітенціарної служби України // www.kvs.gov.ua
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 року.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України. – Х. : ПП «ІГВІН», 2007. – 96 с.